

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi työolojen parantamisesta alustatyössä (alustatyödirektiivi)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi työolojen parantamisesta alustatyössä (alustatyödirektiivi) (U 6/2022 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Elli Nieminen, työ- ja elinkeinoministeriö
- Pohjoismaiden yhteiskuntasuhdejohtaja Olli Koski, Wolt
- lakimies Paula Ilveskivi, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- lakimies Inka Douglas, STTK ry
- johtava asiantuntija Miia Kannisto, Akava ry
- asiantuntija Katja Miettinen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- asiantuntija Albert Mäkelä, Suomen Yrittäjät ry
- professori (emeritus) Niklas Bruun
- professori Robin Gustafsson
- professori Ulla Liukkunen
- yhteiskuntatieteiden tohtori, tutkija Maija Mattila
- apulaisprofessori Marjo Ylhäinen

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio antoi 9.12.2021 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi työolojen parantamisesta alustatyössä (COM(2021) 762 final). Direktiiviehdotuksen tavoitteena on parantaa alustojen kautta työskentelevien henkilöiden työoloja ja sosiaalisia oikeuksia EU:ssa toimivien töitä välittävien digitaalisten alustojen kestävä kasvun edellytyksiä tukevalla tavalla.

Valiokunnan lausunto TyVL 1/2022 vp

Direktiiviehdotus koskee työlainsäädäntöä, sillä täsmennetään ja täydennetään tietosuojaa koskevia sääntöjä ja se sisältää sekä aineellisia että menettelyjä koskevia sääntöjä.

Komission arvion mukaan yhdeksän kymmenestä EU:ssa toimivasta alustasta luokittelee alustan kautta työskentelevät henkilöt itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi. Kuitenkin jopa 5,5 miljoonan työtä välittävien digitaalisten alustojen kautta työskentelevän henkilön ammattiasema on komissio mukaan saatettu määrittää virheellisesti. Ammattiaseman virheellisen luokittelun vuoksi heillä ei ole pääsyä työsuhteisille työntekijöille kuuluviin oikeuksiin, kuten esimerkiksi vähimmäispalkkaan, säänneltyihin työaikoihin, työterveyshuoltoon ja työturvallisuuden suojeluun, sukupuolten väliseen palkkatasa-arvoon, palkallisiin lomiin sekä sosiaaliturvaan liittyviin oikeuksiin.

Digitaaliin alustoihin perustuva talous kasvaa nopeasti ja digitaalisia alustoja toimii lukuisilla talouden aloilla. Työtä välittävillä digitaalisilla alustoilla työn kysyntä ja tarjonta kohtaavat automatisoitujen järjestelmien avulla. Järjestelmiä käytetään esimerkiksi työtehtävien jakamiseen sekä alustojen kautta työskentelevien henkilöiden arviointiin ja heitä koskevien päätösten tekemiseen. Näistä käytännöistä käytetään usein nimitystä ”algoritmijohtaminen”.

Työtä välittävien digitaalisten alustojen liiketoimintamallissa algoritmijohtaminen on olennaisessa osassa. Algoritmijohtaminen on suhteellisen uusi ja EU:n tietosuojasääntöjä lukuun ottamatta suurelta osin sääntelemätön alustatalouden ilmiö. Komission mukaan automatisoitujen seuranta- ja päätöksentekojärjestelmien läpinäkyvyys on tällä hetkellä riittämätöntä, eikä ihmisillä ole tosiasiallista mahdollisuutta turvautua oikeussuojakeinoihin, kun he joutuvat tällaisilla järjestelmillä tai niiden tukemana tehtyjen päätösten kohteeksi.

Kansallisilla viranomaisilla on toisinaan vaikeuksia saada riittävästi tietoja työtä välittävistä digitaalisista alustoista ja niiden kautta työskentelevistä henkilöistä, esimerkiksi säännöllisesti alustatyötä tekevien henkilöiden lukumäärästä ja sopimus- tai ammattiasemasta tai alustojen käyttöehdoista. Jäljitettävyyssongelmalla on merkitystä etenkin silloin, kun alustat toimivat rajojen yli, jolloin ei ole selvää, kuka alustatyötä tekee ja missä. Tämä puolestaan tekee nykyisten, esimerkiksi sosiaaliturvamaksuja koskevien velvoitteiden täytäntöönpanosta kansallisille viranomaisille hankalaa.

Direktiiviehdotuksen yleistavoitteeseen pyritään pääsemään seuraavilla tavoilla: varmistetaan, että alustojen kautta työskentelevien henkilöiden ammattiasema on oikein määritetty sen perusteella, mikä on heidän tosiasiallinen suhteensa työtä välittävään digitaaliseen alustaan, ja että he saavat nauttia heihin sovellettavista työntekijöiden oikeuksista ja sosiaaliturvaoikeuksista; taataan läpinäkyvyys, oikeudenmukaisuus ja vastuuvollisuus alustatyössä käytettävässä algoritmijohtamisessa; sekä lisätään alustatyön läpinäkyvyyttä ja jäljitettävyyttä ja tietoisuutta alustatyön kehityksestä sekä parannetaan sovellettavien sääntöjen täytäntöönpanoa jokaisen alustojen kautta työskentelevän, myös rajojen yli toimivan, henkilön osalta.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto näkemyksen mukaan EU:n sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamisen avain on sosiaalisten oikeuksien ja työelämän ajantasainen vähimmäissääntely ja sen tehokkaampi toimeenpano. Komission esitys liittyy Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilariin, jonka toimeenpano on

Valiokunnan lausunto TyVL 1/2022 vp

keskeistä sosiaalisen Euroopan edistämisen kannalta. Suomen sosiaali- ja työllisyyspolitiikan kansallisia erityispiirteitä, kuten sopimiseen perustuvaa työmarkkinajärjestelmää, tulee kuitenkin kunnioittaa. Suomen näkemyksen mukaan sosiaalisen ulottuvuuden tulee ottaa kansallisten järjestelmien monimuotoisuus lähtökohdaksi tulevaisuudessakin.

Valtioneuvosto tukee direktiiviehdotuksen tavoitetta parantaa alustojen kautta työskentelevien henkilöiden työoloja ja sosiaalisia oikeuksia, myös EU:ssa toimivien työtä välittävien digitaalisten alustojen kestävästä kasvusta edellytyksiä tukevalla tavalla. Työntekijöille kuuluvien työ- ja sosiaalilainsäädännöstä johtuvien oikeuksien on oltava samat riippumatta siitä, millä tavalla työn tekeminen on järjestetty. Tärkeää on myös turvata yritysten tasapuoliset toimintaedellytykset työ- ja sosiaaliturvalainsäädäntöön ja muuhun sääntelyyn liittyvien velvollisuuksien toteuttamisessa.

Alustavälitteisen työn osalta yksi keskeisimmistä kysymyksistä liittyy alustatyötä tekevän työn suorittajan työoikeudelliseen asemaan. Vaikka valtioneuvosto edelleen selvittää kantaansa direktiiviehdotuksessa esitettyyn työsuhteolettamaan, valtioneuvosto pitää tärkeänä sitä, että direktiiviehdotuksessa viitataan alustatyötä tekevien henkilöiden työoikeudellisen aseman määrittämisen osalta jäsenvaltioiden lainsäädännössä säädettyyn työsuhteen käsitteeseen ottaen huomioon Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntö, ja että ehdotuksessa esitetty työsuhteolettama on mahdollista kumota oikeudellisessa tai hallinnollisessa menettelyssä vedoten kansallisissa laissa määriteltyyn työsuhteen käsitteeseen. Tärkeää on myös, ettei direktiivistä aiheutu velvoitetta säätää niin sanottua kolmatta kategorialla työsuhteessa ja yrittäjänä tehtävän työn välille. Neuvotteluissa valtioneuvosto pyrkii selkeyttämään direktiiviehdotukseen sisältyvän työsuhteolettaman suhdetta kansalliseen lainsäädäntöön ja käytäntöön, mukaan lukien eri viranomaisten menettelyihin niiden arvioiessa työsuhteessa ja yrittäjänä tehtävän työn välistä rajapintaa.

Valtioneuvosto suhtautuu lähtökohtaisesti positiivisesti direktiivin ehdotukseen luoda uusia ai-neellisia oikeuksia alustatyöntekijöille ja itsenäisille ammatinharjoittajille suhteessa algoritmi-johtamiseen. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että EU-säädösehdotukset ovat EU:n tietosuojasääntelyn mukaisia. Valtioneuvosto suhtautuu positiivisesti siihen, että direktiiviehdotuksella varmistetaan tietosuoja-asetuksen sääntelyliikkumavaran puitteissa alustatyöntekijöiden henkilötietojen suojaa.

Valtioneuvosto pitää pääosin ehdotettuja oikeusperustoja asianmukaisina ja keskenään yhteenso-pivina, mutta katsoo, että ehdotetun oikeusperustan SEUT-sopimuksen 153 artiklan 1 kohdan b alakohdan riittävyttä tulee vielä selvittää jatkovalmistelussa erityisesti siltä osin, kun on kyse kumottavissa olevan työsuhteolettaman noudattamisen ulottamisesta erilaisiin viranomais- sekä hallinnollisiin ja oikeudellisiin menettelyihin. Valtioneuvosto tarkentaa kantaansa oikeusperus-tojen asianmukaisuuden osalta ehdotuksen käsittelyn edetessä.

Ehdotus vaikuttaisi olevan Suomen näkökulmasta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen mu-kainen. Alustatalous, alustavälitteinen työ mukaan lukien, on usein luonteeltaan kansainvälistä, rajatylittävää ja nopeasti kehittyvää. Monet työtä välittävät digitaaliset alustat toimivat useassa eri maassa. Niinpä EU-tason ratkaisut voisivat siten olla myös alustayritysten osalta parhaita. Monet alustatyöhön liittyvät haasteet, kuten alustatyötä tekevien työoikeudellisen aseman epä-

Valiokunnan lausunto TyVL 1/2022 vp

varmuus ja algoritmijohtamiseen liittyvät mahdolliset sääntelykapeikot, vaikuttavat olevan yhteisiä kaikissa EU-maissa, mikä puoltaa ratkaisujen etsimistä niihin EU-tasolla.

Valtioneuvosto selvittää edelleen useiden direktiiviehdotuksen määräysten tarkempaa sisältöä ja niiden suhdetta Suomen lainsäädäntöön ja käytäntöön ja tarkentaa niiden osalta kantaansa komission ehdotuksen käsittelyn edetessä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Euroopan komission direktiivin työolojen parantamisesta alustatyössä (jäljempänä alustatyö-direktiivi) tavoitteena on parantaa alustatyötä tekevien henkilöiden asemaa varmistamalla heidän ammattiasemansa määrittely oikein, edistämällä algoritmijohtamisen läpinäkyvyyttä, reiluutta ja vastuunalaisuutta sekä edistämällä alustatyön läpinäkyvyyttä myös rajat ylittävissä tilanteissa samalla, kun varmistetaan alustatalouden kestävä kasvu unionin alueella.

Valiokunta pitää komission direktiiviehdotusta tärkeänä ja yhtyy seuraavia huomioita painottaen kirjelmässä esitettyyn valtioneuvoston kantaan.

Alustatalous

Työtä välittävät digitaaliset alustat ja alustavälitteinen työ luovat uusia mahdollisuuksia yrityksille, työntekijöille ja itsenäisille ammatinharjoittajille ja parantavat kuluttajien mahdollisuuksia saada palveluja. Samalla ne kuitenkin tuovat myös tarpeita säännellä alustojen toimintaa ja työnte-koaa alustoilla. Komission arvioiden mukaan jopa 5,5 miljoonan alustavälitteistä työtä tekevän henkilön ammattiasema on saatettu määrittää virheellisesti, jolloin työntekijältä puuttuvat työ-suhdeturva, työhön liittyvä sosiaaliturva, työturvallisuus ja -terveydenhuolto. Valiokunta katsoo, että ehdotettu alustatyödirektiivi on merkittävä askel digitaalisten alustojen kautta tapahtuvan alustatyön sääntelemiseksi ja sääntelyn kehittämiseksi.

Alustatalous sekä digitaalisten alustojen toiminta kehittyi kaiken aikaa samalla, kun digitaaliset teknologiat, algoritmit ja datan hyödyntämisen keinot kehittyivät. Valiokunta huomauttaa, että alustatyödirektiiviä jouduttaneen jatkossa vielä muokkaamaan ja kehittämään, jotta digitaalisen teknologian synnyttämiä uudenlaisia talouden ja työn tekemisen ilmiöitä pystytään säänte-le-mään. Tärkeää on myös seurata ja varmistaa, ettei sääntelyllä epätarkoituksenmukaisesti rajoiteta alustatalouden kehittymistä eikä näin estetä nykyisten yritysten toimintaedellytyksiä tai uusien työpaikkojen syntymistä.

Digitaalisten alustojen tarjoamat mahdollisuudet löytää ja tehdä työtä kiinnostavat useita henki-löitä. Eniten kiinnostusta alustatyöhön on korkeasti koulutetuilla, yrittäjillä ja itsensäyöllistä-jillä. Digitaalinen alusta tuo joustavuutta sekä vapautta ja autonomiaa, mutta samalla myös epä-varmuutta tuloista. Valiokunta pitää tärkeänä, että alustatalouden toimintaedellytykset turvataan ja että sääntely ei muodostu esteeksi uudenlaisten työn järjestämisen tapojen kehittämisessä.

Valiokunnan lausunto TyVL 1/2022 vp

Valiokunta huomauttaa, että työntekijän aseman lisäksi alustatalouden sääntelyssä tulee ottaa huomioon myös muita sen yhteiskunnallisia vaikutuksia, kuten sosiaaliturvan rahoituspohjan murentuminen ja mahdollinen lisääntyvä harmaa talous. Valiokunta tähdentää, että EU-tason toimet työntekijöiden aseman parantamiseksi ovat tarpeellisia myös sisämarkkinoiden toimivuuden turvaamisen vuoksi. Yritysten välistä kilpailuetua ei tule mahdollistaa työntekijöiden asemaa heikentämällä. Tasavertaisen kilpailun kannalta on ongelmallista, jos tosiasiallisesti työsuhteen tunnusmerkit täyttävää työtä ei joissain jäsenmaissa tunnusteta työsuhteiseksi.

Alustatyödirektiivin soveltamisala

Direktiiviehdotuksen 1 artiklan 2 kohdan mukaan direktiivissä säädetään vähimmäisoikeuksista, jotka koskevat unionissa kaikkia alustatyötä tekeviä henkilöitä, joilla on tai joilla tosiseikkojen arvioinnin perusteella voidaan katsoa olevan jäsenvaltioissa voimassa olevassa lainsäädännössä, työehtosopimuksissa tai käytännöissä määritelty työsopimus tai työsuhde, unionin tuomioistuinten oikeuskäytäntö huomioon ottaen. Eräitä direktiivin 3 luvussa säädettyjä oikeuksia, jotka koskevat luonnollisten henkilöiden suojelua henkilötietojen käsittelyssä algoritmijohtamisen yhteydessä, sovelletaan direktiivin 10 artiklan mukaisesti myös sellaisiin unionissa alustatyötä tekeviin henkilöihin, joilla ei ole työsopimusta tai työsuhdetta.

Valiokunta pitää selvänä, että alustatyöhön liittyy suojan tarpeita, jotka koskevat sekä työsuhteisia että ei-tösuhteisia työn tekemisen muotoja, ja tähdentää, että kehitettäessä alustatyön sääntelyä sitä tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti. Ehdotuksen pyrkimyksenä on säännellä työsuhteista työtä, mutta direktiiviä sovellettaisiin joiltakin osin myös alustatyötä tekeviin, joilla ei ole työsopimusta tai työsuhdetta. Direktiiviehdotuksen soveltamisala vaikuttaa valiokunnan mielestä epäjohdonmukaiselta siltä osin, sovelletaanko direktiiviä vain työsuhteessa työtä tekeviin työntekijöihin heidän asemansa määrittelemiseksi vai myös itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja ns. itsensä työllistäjiin.

Ammattiaseman määrittäminen ja työsuhdeolettama

Ehdotuksen tavoitteena on selkiyttää alustatyöntekijöiden työoikeudellista asemaa ns. työsuhdeolettamasäännön avulla. Direktiiviehdotuksen 4 artiklan mukaan työtä välittävän digitaalisen alustan, jolla on määräysvaltaa työn tekemiseen, ja alustatyötä kyseisen alustan välityksellä tekevän henkilön välinen sopimussuhde on oikeudellisesti oletettava työsuhteeksi (ns. työsuhdeolettama), kun direktiiviehdotuksessa luetelluista viidestä kriteeristä kaksi täyttyy.

Valiokunta tähdentää direktiivin säännösten selkeyttä ja yksiselitteisyyttä. Valiokunta pitää tärkeänä, että työsuhdeolettamasäännön kriteereitä kehitetään siten, että ne eivät johda tarpeettomiin epäselvyyksiin. Ehdotetussa muodossa ne ovat varsin kaavamaisia ja tulkinnanvaraisia.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että direktiiviehdotuksen mukainen työsuhdeolettama syntyy vain, kun kaksi viidestä työnantajan määräysvaltaa osoittavasta kriteeristä täyttyy. Saadun selvityksen mukaan tämä saattaisi joissakin tilanteissa johtaa Suomessa siihen, että työsuhteista työtä tehtäisiin olosuhteissa, jotka eivät synnytä työsuhdeolettamaa. Kokemukset eri maista ovat selvityksen mukaan osoittaneet, että työsuhteen määrittäminen kaavamaisesti eri kriteerien avulla ei onnistu, vaan viime kädessä joudutaan kokonaisharkintaan.

Valiokunnan lausunto TyVL 1/2022 vp

Saadun selvityksen mukaan kriteeristön kehittämistä voisi olla tarkoituksenmukaista harkita esimerkiksi EU-tuomioistuimen Yodel-lähettiläpalvelua koskeneessa ratkaisussa määrittämällä kriteereillä, jolloin ehdotus tukeutuisi jo olemassa olevaan oikeusperustaan.

Työsuhteen määritelmä ja direktiiviehdotus

Alustatyö on nähty erityisenä työnteon muotona, koska työtä tehdään digitaalisen alustan kautta ja osin myös sen antamin ohjein. Tämän on esitetty mahdollistavan vallitsevista sääntelyjärjestelyistä poikkeamisen. Valiokunta huomauttaa, että työsuhtesopimuslaki ei kuitenkaan tunnista sellaista mahdollisuutta, että työn kytkeytyminen digitaalisiin välineisiin tai digitaaliseen direktioon sulki pois työsuhteen tunnusmerkit taikka toisi niihin uusia kriteereitä. Työlainsäädännön antaman suojan lähtökohtana on työsuhteen olemassaolo, ja työsuhteen määrittelemisen tehdään työsuhtesopimuslain nojalla. Tälle määritelmälle ei ole ominaista tietyn tyyppisen työn sulkeminen työsuhteen ulkopuolelle, kun työsuhtesopimuksissa asetetut työsuhteen kriteerit täyttyvät.

Direktiiviehdotuksen lähtökohtana on, että työsuhteolettama ei puutu jäsenvaltioiden kansallisiin työsuhteen määritelmiin. Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin tärkeänä, että alustatyöntekijöiden työoikeudellinen asema voidaan selvittää voimassa olevan työsuhtesopimuslain perusteella ja että ehdotuksessa esitetty työsuhteolettama on mahdollista kumota oikeudellisessa tai hallinnollisessa menettelyssä vedoten kansallisessa laissa määriteltyyn työsuhteen käsitteeseen.

Valiokunta tähdentää, että olennaista on erottaa sellainen alustatyö, joka täyttää työsuhteen tunnusmerkit, niistä työnteon muodoista, jotka eivät näitä täytä, vaan joissa sitoudutaan itsenäisenä ammatinharjoittajana työn tekemiseen. Nämä kaksi työnteon muotoa ovat ehdotuksen mukaan jatkossakin alustatyötä tekevien vaihtoehtoina, mutta eivät kuitenkaan siten, että työtä, joka täyttää työsuhteen tunnusmerkit, voitaisiin teettää ei-työsuhteisena.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että direktiiviehdotuksessa keskeinen rajanveto itsenäisen ammatinharjoittamisen ja työsuhteisen työn tekemisen välillä voi muodostua ongelmaksi myös muualla kuin alustatyössä. Näin ollen ei pitäisi luoda liian tarkkarajaista sääntelyä vaan pikemminkin ottaa huomioon alustatyön piirteet työelämän yleisessä sääntelyssä. Valiokunta pitää tärkeänä, että tässä yhteydessä arvioitaisiin alustatyötä laajemmin sitä, millä tavoin erilaistuvat työn tekemisen muodot voidaan saattaa vähimmäispakottavan työlainsäädännön piiriin silloin, kun työnsuorittaja on suojan tarpeessa.

Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena komission kantaa, jonka mukaan työsuhteisen työn ja yrittäjyyden väliin ei tule luoda niin kutsuttua kolmatta kategoriaa.

Algoritmihohtaminen ja työntekijöiden yksityisyyden suoja

Työtä välittävien digitaalisten alustojen liiketoimintamallissa algoritmihohtaminen on olennaisessa osassa. Algoritmihohtaminen on suhteellisen uusi ja EU:n tietosuojasääntöjä lukuun ottamatta suurelta osin sääntelemätön alustatalouden ilmiö. Komission mukaan automatisoitujen seuranta- ja päätöksentekojärjestelmien läpinäkyvyys on tällä hetkellä riittämätöntä, eikä ihmisillä ole tosiasiallista mahdollisuutta turvautua oikeussuojakeinoihin, kun he joutuvat tällaisilla järjestelmillä tai niiden tukemana tehtyjen päätösten kohteeksi. Algoritmien käyttö työn järjestämis-

Valiokunnan lausunto TyVL 1/2022 vp

sä on paitsi muovannut työn johtoa ja valvontaa myös vaikuttanut työntekijöiden yksityisyyden suojaan kaventavasti.

Alustatyödirektiiviehdotuksen 3 luvun säännöksillä säännellään työtä välittävien digitaalisten alustojen harjoittamaa algoritmijohtamista eli automatisoitujen järjestelmien hyödyntämistä esimiestyön apuna tai korvaajana. Ehdotus on ensimmäinen askel pyrkimyksessä tasapainottaa algoritmien omistajien ja työntekijöiden välistä informaatioepäsuhtaa asettamalla työtä välittävälle digitaalisille alustoille velvoitteita, jotka koskevat alustatyöntekijöiden tiedonsaantia automatisoiduista seuranta- ja päätöksentekojärjestelmistä sekä rajoittamalla alustatyöntekijän henkilötietojen käyttämistä.

Luvun säännökset koskevat sekä työsuhteessa olevia alustatyöntekijöitä että osittain myös itsenäisinä ammatinharjoittajina alustavälitteistä työtä tekeviä (yrittäjiä). Sääntely parantaa itsenäisen ammatinharjoittajan oikeusasemaa siltä osin kuin sääntely täydentää osapuolten välistä sopimusta edellyttämällä avointa tiedottamista algoritmijohtamisesta ja automatisoidusta päätöksenteosta. Säännöksillä on liittymäpintaa useaan muuhun EU:n säädökseen, kuten esimerkiksi EU:n tietosuojadirektiiviin. Valiokunta pitää alustatyöntekijän oikeutta saada tietoja algoritmijohtamisesta tärkeänä.

Direktiiviehdotuksen 3 luku sisältää myös yksityisyyden suojaan liittyviä parannuksia, jotka alustatyöhön liittyvän työntekijöitä koskevan tiedonkeruun luonne ja digitaalisten alustojen seuranta- ja päätöksentekojärjestelmien käyttötavat huomioon ottaen ovat valiokunnan mielestä tärkeitä ja tarpeellisia.

Direktiiviehdotuksen 9 artiklassa edellytetään, että algoritmijohtamisen seuranta- ja päätöksentekojärjestelmiä tulee käsitellä yhteistoimintaneuvotteluissa ja vastaavissa menettelyissä. Valiokunta pitää tätä tärkeänä ja katsoo, että uudet tiedottamis- ja kuulemisvelvoitteet ovat omiaan parantamaan alustatyöntekijöiden asemaa. Valiokunta pitää kuitenkin ongelmallisena sitä, että yhteistoiminta painottuu järjestelmien käyttöönottovaiheeseen, jolloin työntekijöitä ei välttämättä vielä ole. Valiokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvosto kiinnittää jatkoneuvotteluissa erityistä huomiota yhteistoiminnan ja vuorovaikutuksen ulottamiseen alustatyöhön toiminnan kaikissa vaiheissa.

Lopuksi

Valiokunta pitää alustatyödirektiiviehdotusta tärkeänä askeleena perinteisten työoikeuksien ulottamiseksi alustatyötä tekeviin henkilöihin. Valiokunta katsoo, että perinteisten työntekijöiden oikeuksien rinnalle on algoritmijohtamisen yleistymisen johdosta tarpeen jatkossa nostaa myös oikeudet, jotka johdetaan digitaalisesta työstä aiheutuvista riskeistä. Tällaisia oikeuksia ovat muun muassa työntekijän oikeus kommunikoida ihmisen kanssa sekä työntekijöiden (edustajien) oikeus saada tietoa työn organisoimiseen käytetyistä algoritmeista.

Valiokunta toteaa vielä, että direktiiviehdotuksella on vaikutuksia myös viranomaisten ja yritysten toimintaan ja näitä vaikutuksia tulisi valiokunnan mielestä vielä tarkemmin selvittää. On esimerkiksi tarpeen ennalta kartoittaa sitä, mikä olisi toimivin viranomaismenettely tilanteessa, jossa oletettiin perustuvan työsuhteen olemassaolo haluttaisiin kyseenalaistaa.

Valiokunnan lausunto TyVL 1/2022 vp

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan edellä esitetyin painotuksin.

Helsingissä 17.3.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Aino-Kaisa Pekonen vas

varapuheenjohtaja Katja Taimela sd

jäsen Kim Berg sd

jäsen Bella Forsgrén vihr

jäsen Tuomas Kettunen kesk

jäsen Markus Lohi kesk

jäsen Anders Norrback r

jäsen Ilmari Nurminen sd

jäsen Arto Satonen kok

jäsen Ruut Sjöblom kok

jäsen Sofia Virta vihr

varajäsen Mikko Lundén ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjaana Kinnunen